

Студент 5 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Досліджено економічну сутність витрат як об'єктів бухгалтерського обліку і аналізу в банках, проаналізовано сучасну класифікацію витрат з метою розробки класифікації, на основі якої формуватиметься інформаційна база управління витратами банку, розглянуто та проаналізовано основні витрати комерційних банків України в динаміці.

Аннотация. Исследована экономическая сущность затрат как объектов бухгалтерского учета и анализа в банках, проанализирована современная классификация расходов с целью разработки классификации, на основе которой будет формироваться информационная база управления затратами банка, рассмотрены и проанализированы основные расходы коммерческих банков Украины в динамике.

Annotation. In this paper we investigate the economic costs of substance as objects of bookkeeping and the current classification of expenditure to develop a classification on the basis of which the base of cost management information bank will be formed, the major costs of commercial banks in Ukraine in the dynamics are reviewed and analyzed.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати, класифікація витрат, управлінський облік.

За умов реформування методологічних засад системи бухгалтерського обліку в банківських установах України з орієнтацією на міжнародні стандарти обліку та звітності потребує вдосконалення методики обліку витрат у напрямках фінансового, податкового та управлінського обліку.

Загальні теоретико-методологічні проблеми щодо організації і методології бухгалтерського обліку, а також організації управлінського обліку досліджені провідними вітчизняними та зарубіжними вченими та фахівцями, а саме: Кіндрацькою Л. М., Кужельним М. В., Бутинцем Ф. Ф., Лінником В. Г., Пушкарем М. С., М. Вебером, Шереметом А. Д., У. Шеффером та іншими.

Метою дослідження є обґрунтування та вдосконалення методики бухгалтерського обліку витрат банку.

Завданнями роботи є дослідження економічної сутності витрат як об'єктів бухгалтерського обліку та аналізу в банках, аналіз сучасної класифікації витрат з метою розробки класифікації, на основі якої формуватиметься інформаційна база управління витратами банку.

Об'єктом дослідження є витрати банку.

Предметом дослідження є методика обліку та аналізу витрат комерційного банку.

На сучасному етапі розвитку банківської системи потребує вдосконалення методика економічного аналізу витрат банківської установи, яка впливає на якість і повноту формування інформаційної бази як основи прийняття виважених управлінських рішень. Концептуальні відмінності податкового законодавства та положень і норм національних стандартів бухгалтерського обліку зумовили відмінність економічної сутності валових витрат від фінансових витрат. Унаслідок цього об'єктивною необхідністю стали організація та запровадження в систему бухгалтерського обліку комерційного банку підсистеми податкового обліку. Виокремлення в податковому законодавстві поняття "валові витрати" потребує розмежування фінансового обліку і податкових розрахунків [1].

У міжнародній практиці бухгалтерського обліку підходи до визначення категорії бухгалтерських витрат не завжди були однаковими. До сьогодні немає єдиної думки щодо їх трактування. Останнім часом чітко просліджується тенденція визначення у бухгалтерському обліку економічних витрат. Витратами вважається зменшення економічної вигоди банку у звітному періоді у формі впливу чи використання активів або виникнення заборгованості, що призводить до зменшення власного капіталу і не є розподіленням між акціонерами.

Структура валових витрат банку регламентується податковим законодавством, оскільки вони впливають на оподатковану базу. Утім вони є суто технічною обліковою нормою через неспівпадання підходів до їх визначення із класичним підходом теорії вартості [2].

Подальше вдосконалення методики обліку витрат можливе шляхом безпосереднього використання основоположних принципів обліку витрат, а саме: принципів нарахування та відповідності витрат, обачності та інших [3].

Витрати комерційних банків можна розділити на відсоткові витрати, комісійні витрати, інші витрати (витрати на утримання персоналу, оренду приміщення, утримання охорони тощо). У свою чергу відсоткові витрати поділяються на витрати: за коштами, що отримані від НБУ, за коштами, отриманими від інших банків, за операціями із суб'єктами господарювання, за коштами бюджету і позабюджетних фондів, за операціями з фізичними особами, за цінними паперами власного боргу, за кредитами, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій, за

нормативними документами НБУ та покладена в підґрунтя побудови плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Проте для підвищення ефективності управління витрати можна класифікувати також і за іншими ознаками, а саме: аналізом динаміки та структури витрат за укрупненнями, факторним аналізом найвпливовіших груп витрат та ін. У фаховій літературі ці питання розглянуті дуже поверхнево [4].

При розширенні класифікації витрат за іншими ознаками необхідно зберегти відповідність цих класифікацій чинному плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків. Це створить гарні передумови для організації ефективного управлінського обліку. Проблемі організації управлінського обліку ще не приділяється належна увага. Особливої актуальності розроблення методики управлінського обліку доходів і витрат набуває за необхідності якісного поліпшення банківського менеджменту. У зв'язку з цим дуже важливим є питання однозначного тлумачення сутності категорій "внутрішній облік", "управлінський облік", "контролінг", щодо яких з-поміж науковців немає спільної думки. Результати дослідження згаданого питання дали змогу сформуванню таких трактувань: внутрішній облік – облік доходів і витрат та калькулювання собівартості банківських продуктів, а також визначення ефективності різних рівнів банківської діяльності; управлінський облік – система управління доходами і витратами банку, елементами якої є внутрішній облік, планування, аналіз доходів і витрат, контроль за виконанням планів, підготовка проектів управлінських рішень, розроблення класифікації доходів і витрат та відповідних методик реалізації елементів системи, а також сукупність причинно-наслідкових зв'язків між ними; контролінг – функція управління, сутність якої полягає в координації всієї управлінської системи для забезпечення цілеспрямованого управління суб'єктом господарської діяльності.

В організації управлінського обліку важливо правильно поділяти доходи і витрати банку на прямі і непрямі. За базову основу обліку прямих доходів (витрат) запропоновано прийняти трансфертне ціноутворення. При розподілі непрямих доходів (витрат) доцільно використовувати елементи операційно-вартісного підходу. З огляду на це у структурі банку слід виокремити центри відповідальності, а саме: центри прибутку, центри послуг і центри підтримки.

Сама процедура внутрішнього обліку витрат виконується у такій послідовності:

- 1) облік прямих витрат за центрами відповідальності на базі трансфертного ціноутворення;
- 2) розподіл непрямих витрат між центрами відповідальності;
- 3) розподіл витрат центрами прибутку, центрами підтримки і центрами послуг;

4) розподіл центрами прибутку витрат між окремими банківськими продуктами, клієнтами. На цьому етапі визначається собівартість і прибутковість кожного напрямку діяльності, продукту, прибутковість кожного клієнта.

На основі проведеного дослідження можливо зазначити, що реформування системи бухгалтерського обліку в банках на основі міжнародних принципів і стандартів та дія вимог податкового законодавства спричинили відмінність методик обліку витрат у підсистемі фінансового обліку і валових витрат у системі податкового обліку в банках. Для вдосконалення методики обліку і аналізу витрат комерційного банку необхідно розширити прийнятну класифікацію витрат банку та сформуванню підсистему управлінського обліку в загальній системі бухгалтерського обліку в банках.

Незважаючи на значну кількість наукових публікацій з питань обліку і аналізу в банках, бракує наукових праць, присвячених комплексному вивченню методик обліку доходів і витрат банку (особливо управлінського обліку), їх аналізу, плануванню і прогнозуванню. Це зумовлює необхідність подальшого вдосконалення методики обліку доходів і витрат.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Зоря І. В. Удосконалення методики обліку і аналізу доходів та витрат комерційного банку / Зоря І. В. // Економічний простір. – 2011. – № 48/2. 2. Гладких Д. Особливості планування доходів, витрат і податків банківської установи / Д. Гладких // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. 3. Правила бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України : затверджено Постановою Правління НБУ від 18.06.03 № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0583-03>. 4. Облік і аудит у банках : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / за ред. О. Г. Коренева, Н. Г. Слав'янської. – Суми : Університетська книга, 2007. – 493 с.